

Az Alkotmánybíróság
részére

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	IV / 1412-0 / 2013.
Érkezett:	2013 SZEPT 25.
Példány:	1
Melléklet:	3 db
Kezelőiroda:	P-L

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott

[redacted] az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi
CLL. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (2) bekezdése alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő.

A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvénynek (a továbbiakban: Kjtv.) az egyes igazságügyi jogviszonyokban alkalmazandó felső korhatárral kapcsolatos törvénymódosításokról szóló 2013. évi XX. törvénnyel módosított 22. § (1) bekezdés d) pontja, valamint ezzel szoros összefüggésben a törvény szintén módosított 178. §-a, amely szerint közjegyzői szolgálatom a korábbi 70. életév betöltése helyett a **[65. életvének betöltésének napján]** szűnik meg, az Alaptörvény XII. cikkében biztosított foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a XIII. cikkében biztosított tulajdonhoz való jogom sérelmét okozza, továbbá ellentétes a XV. cikkből következő egyenlő méltóságú személyként kezelés követelményével. Alapjogsérelmemet e rendelkezések megsemmisítése orvosolná, ezért indítványozom, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 44. § (1) bekezdése alapján semmisítse meg azokat.

Az általam támadott rendelkezések a következők:

[Kjtv. 22. § (1) A közjegyzői szolgálat megszűnik:]

d) a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben meghatározott öregségi nyugdíjra jogosító legmagasabb öregségi nyugdíjkorhatár, de legalább a 65. életév közjegyző általi betöltésének, vagy

[napján.]

Kjtv. 178. § (1) E törvénynek az egyes igazságügyi jogviszonyokban alkalmazandó felső korhatárral kapcsolatos törvénymódosításokról szóló 2013. évi XX. törvénnyel megállapított 22. § (1) bekezdés d) pontját 2023. január 1-jétől kell alkalmazni.

2022. december 31-ig a 22. § (1) bekezdés d) pontja helyett a (2) bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni.

(2) A közjegyzői szolgálat megszűnik:

- a) 1945. január 1-je előtt született közjegyző 70. életének betöltése napján,
- b) 1945-ben vagy 1946-ban született közjegyző 69. életének betöltését követő 183. napon,
- c) 1947-ben vagy 1948-ban született közjegyző 69. életének betöltése napján,
- d) 1949-ben vagy 1950-ben született közjegyző 68. életének betöltését követő 183. napon,
- e) 1951-ben született közjegyző 68. életének betöltése napján,
- f) 1952-ben született közjegyző 67. életének betöltését követő 183. napon,
- g) 1953-ban született közjegyző 67. életének betöltése napján,
- h) 1954-ben született közjegyző 66. életének betöltését követő 183. napon,
- i) 1955-ben született közjegyző 66. életének betöltése napján,
- j) 1956-ban született közjegyző 65. életének betöltését követő 183. napon,
- k) 1957-ben született közjegyző 65. életének betöltése napján.

Indokaim a következők.

I.

Indítványomban mindenekelőtt az indítványozói jogosultságomat kell alátámasztanom.

Az alkotmányjogi panaszt az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján kezdeményezem, ugyanis

- a) a jogsérelmem az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következik be, és
- b) nem létezik e jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás.

1.1. *A támadott szabályok közvetlenül, bírói jogalkalmazói döntés nélkül hatályosuló rendelkezések.* A törvény megfogalmazása alapján a közjegyzői szolgálatom a törvény által meghatározott időpontban a törvény erejénél fogva szűnik meg; a törvény szerint senki nem hoz felmentő döntést a betöltött közjegyzői státusz tekintetében, a közjegyzői szolgálat a törvényben meghatározott életkorhoz kötött idő múlásával automatikusan megszűnik. A közjegyzői szolgálatom megszűnése tehát nem egyedi döntés, hanem törvényi szabály közvetlenül, munkáltatói, illetőleg miniszteri döntés nélkül hatályosul. A törvény e rendelkezése kógens, kivételt nem engedő szabály. Megjegyzem, hogy ebben a tekintetben már van irányadó alkotmánybírói gyakorlat, hiszen az Alkotmánybíróság az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panasz benyújthatóságát ezen indítványban előadottakkal hasonló módon ítélte meg a bírák nyugdíjazásáról szóló 33/2012. (VII. 17.) AB határozatában is [59. bekezdés].

1.2. Az indítványozói jogosultság további feltétele, hogy a panaszos a jogorvoslati lehetőségeit merítse ki, illetőleg az alkotmányjogi panasz a törvény szerint benyújtható közvetlenül akkor is, ha nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslat. A támadott rendelkezések szerint a törvényben meghatározott életkor betöltése a közjegyzői szolgálat

megszűnési oka. Bár törvény nem zárja ki, hogy a közjegyző ezzel kapcsolatos jogvitát kezdeményezzen, az esetleges jogvitában a bíróság eljárása ugyancsak formális lenne, csak azt vizsgálhatná, hogy betöltötte-e a nyugdíjkorhatárt, illetve a meghatározott életkort, illetőleg szolgálata megszűnésének megállapításakor betartották-e a törvényi határidőket és eljárási szabályokat, így ez nem tekinthető a jogsérelem hatékony orvoslására szolgáló, arra alkalmas jogorvoslatnak. Az Alkotmánybíróság 33/2012. (VII. 17.) AB határozatában [60. bekezdés] úgy foglalt állást, hogy „nem támasztható az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti panasz benyújtásának feltételeként olyan jogorvoslat kimerítésének követelménye, amely – a vonatkozó jogi szabályozásból következően – nem alkalmas arra, hogy a panaszos jogsérelmét orvosolja.” Mindezek alapján úgy vélem, esetemben – a bírák nyugdíjazása ügyéhez hasonlóan – *nincs a jogsérelmem orvoslására szolgáló jogorvoslat.*

2. Az általam támadott rendelkezések Alaptörvényben biztosított jogaimat sértik, azok személyemet, konkrét jogviszonyaimat közvetlenül és ténylegesen, aktuálisan érintik, és ennek következtében következik be alapjogsérelmem. Álláspontom szerint ezért indítványom az érintettség vonatkozásában megfelel az érintettség tárgyában az Alkotmánybíróság által a korábbi döntéseiben – elsőként például a IV/2532/2012. AB végzésében, majd részletesebben a 33/2012. (VII. 17.) AB határozatában – meghatározott kritériumoknak.

Személyesen és közvetlenül érintenek ezek a rendelkezések, mert hivatalban lévő közjegyző vagyok, akinek a szolgálata a támadott rendelkezések alapján a korábban hatályos szabályok szerinti 70. életév betöltésének idejénél öt évvel korábban megszűnik. Közjegyzői szolgálati viszonyom igazolására a közjegyzői kamara kiállított igazolványom másolatát mellékelem. Születési dátumom igazolására szintén a kamarai igazolvány másolata szolgál.

Egyéni sérelmem tényleges és aktuális volta külön magyarázatot igényel, tekintettel arra, hogy a közjegyzői szolgálatom megszűnésének határnapja még nem következett be. Indítványom megfogalmazásakor az Alkotmánybíróságnak a 33/2012. (VII. 17.) AB határozatában megfogalmazottakat vettem alapul, amelyben az Alkotmánybíróság az érintettség kérdésében – hasonló jogi helyzetben – úgy foglalt állást, hogy az érintettség abban az esetben is megállapítható, ha jogszabály alkalmazására, érvényesítésére szolgáló cselekmények még nem történtek, de jogszabály erejénél fogva olyan jogi helyzet keletkezett, amelyből egyértelműen következik, hogy a panaszolt jogsérelem közvetlenül belátható időn belül kényszerítően bekövetkezik. [66. bekezdés] (Az Alkotmánybíróság ezen álláspontjának megfelelően fogadta be azon bírák alkotmányjogi panaszát, akiknek felmentésére a panasz benyújtásakor még nem került sor, illetve akik még nem a felmentési idejüket töltötték, ám a törvény alapján nyilvánvaló volt, hogy a jogsérelmük záros határidőn belül, elkerülhetetlenül bekövetkezik.) Álláspontom szerint szolgálati viszonyomnak a törvény szerinti időpontban történő megszűnése elkerülhetetlenül bekövetkezik, ezért az, hogy a jogsérelmemet meghatározó határnap még nem múlt el, nem lehet akadálya az érintettség megállapításának, vagyis a panaszom befogadásának.

Megjegyzem, hogy amennyiben az Alkotmánybíróság eltérne a bírák ügyében kifejtett álláspontjától, és csak akkor tekintene érintetnek, amikor a közjegyzői szolgálatom már megszűnt, tehát a panaszomat csak ezt követően tartaná benyújthatónak, akkor az Alkotmánybíróság a panaszom eredményessége esetén rendkívül bonyolult és szinte orvosolhatatlan – a bírák ügyében is tapasztaltnál is nehezebb – jogi helyzetet idézne elő. A közjegyzői helyemre ugyanis időközben új közjegyzőt neveznének ki, és tekintettel arra, hogy a közjegyzők száma az igazságügyért felelős miniszter által meghatározott zárt szám, az alkotmányellenesen megszüntetett szolgálatú közjegyzők és a helyükre kinevezett közjegyzők jogi helyzete rendezetlen volna. Ez a szituáció elkerülendő, a vezetői beosztásba elvben visszahelyezhető kényszernyugdíjazott bírákéhoz képest is kezelhetetlen. Mindezt csak azért jegyzem meg, hogy rámutassak, nemcsak az Alkotmánybíróság gyakorlatából következik, hogy érintettségem fennáll, de nem is lenne célszerű, ha az Alkotmánybíróság eltérjen a korábban követett álláspontjától.

3. Panaszom a jogbiztonság megvalósításában közvetlenül közreműködő közjegyzői hivatást ellátó személyek (ti. a közjegyzők) e tevékenységével összefüggő, az Alaptörvényben biztosított alapvető jogom sérelmét okozó szabályozás alaptörvény-ellenességének megállapítására irányul. Ezért álláspontom szerint az indítványom *alapvető alkotmányjogi kérdés* elbírálását kezdeményezi, ennél fogva megfelel az Abtv. 29. §-ában foglalt befogadhatósági kritériumnak.

4. Az Abtv. 30. § (4) bekezdése az indítvány előterjesztésére *határidőt* állapít meg. Eszerint az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerint alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybíróság eljárása megindításának az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznolcvan nap elteltével nincs helye. Az általam támadott rendelkezések hatálybalépésének időpontja 2013. április 2. Mindkét rendelkezést 2013. évi XX. törvény állapította meg, illesztette a Kjtv. szabályai közé. Indítványom előterjesztése tehát kétséget kizáróan a törvényi határidőn belül történik, hiszen a panaszom szerint alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezés hatálybalépéstől számított száznolcvan nap a mai napig nem telt el.

5. A kérdéses törvényi szabályok Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság *mindeddig nem hozott döntést*, így az Abtv. 31. §-ában foglalt korlátozás sem képezi a panasz előterjesztésének akadályát.

6. Az Abtv. 51. § (3) bekezdése szerint jogi szakvizsgával rendelkező személy saját ügyében jogi képviselő nélkül is eljárhat. Élve e lehetőséggel a panaszomat képviselő közbenjárása nélkül terjesztem elő. Bár a közjegyzői hivatás betöltésének jelenleg feltétele a jogi szakvizsga letétele, és ilyenkor, ha a közjegyző saját ügyében nyújt be indítványt, az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 27. § (3) bekezdése szerint szakvizsga bizonyítvány másolatát nem kell csatolnia, indítványomhoz azt – az egyértelműség kedvéért – mégis csatolom.

II.

Indítványozói jogosultságom igazolása után vázolom az általam támadott törvényi szabályok által teremtett jogi helyzetet. A Kjt. 22. § (1) bekezdésének d) pontja úgy rendelkezik, hogy a közjegyzői szolgálat megszűnik a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben meghatározott öregségi nyugdíjra jogosító legmagasabb öregségi nyugdíjkorhatár, de legalább a 65. életév közjegyző általi betöltésének napján. E rendelkezéshez a törvényalkotó átmeneti rendelkezést fűzött, amely szerint ezt a 2013. április 2-án hatályba lépett rendelkezést csak 2023. január 1-jétől kell alkalmazni. 2022. december 31-ig e rendelkezés helyett a közjegyzői szolgálat felső korhatárát lépcsőzetesen csökkentő szabály irányadó, amely a közjegyzői szolgálat a közjegyzők születési ideje szerint különböző, az 1945. január 1-je előtt született közjegyző 70. életévének betöltése napján, az 1945-ben vagy 1946-ban született közjegyző 69. életévének betöltését követő 183. napon, az 1947-ben vagy 1948-ban született közjegyző 69. életévének betöltése napján, az 1949-ben vagy 1950-ben született közjegyző 68. életévének betöltését követő 183. napon, az 1951-ben született közjegyző 68. életévének betöltése napján, az 1952-ben született közjegyző 67. életévének betöltését követő 183. napon, az 1953-ban született közjegyző 67. életévének betöltése napján, az 1954-ben született közjegyző 66. életévének betöltését követő 183. napon, az 1955-ben született közjegyző 66. életévének betöltése napján, az 1956-ban született közjegyző 65. életévének betöltését követő 183. napon, az 1957-ben született közjegyző 65. életévének betöltése napján szűnik meg.

Ez utóbbi átmeneti rendelkezés kétségtelenül a felső életkori határ megváltoztatására vonatkozó felkészülési időt hivatott biztosítani. Fontosnak tartom jelezni, hogy az új felső korhatár lépcsőzetes bevezetésével biztosított felkészülési idő önmagában nem teszi alkotmányossá azt az alkotmányellenes helyzetet, amelyre felkészülési időt biztosít. Indítványomat ugyanis nem a felkészülési idő hiányára, hanem – a felkészülési idő mellett bevezetett – új jogi helyzet alkotmányellenességére hivatkozva terjesztem elő. Mivel – az alábbiakban bizonyítottak szerint – a közjegyzői szolgálat felső korhatárának a törvény szerinti meghatározása alkotmányellenes, álláspontom szerint irreleváns, hogy az alkotmányellenes állapotra a törvény hosszú felkészülési időt állapított meg.

Jelentősége van annak, hogy az általam támadott rendelkezések engem, mint jelenleg hivatalban lévő közjegyzőt, úgy érintenek, hogy a közjegyzői szolgálatom ideje alatt rövidül le a közjegyzői szolgálatom. A jogsérelem tehát a korábban hatályos szabályozás (amely a szolgálat felső korhatárát 70 évben határozta meg) és az új szabályozás (amely a szolgálat ennél korábbi megszűnését írja elő) összevetése fényében válik nyilvánvalóvá.

III.

Ezen előkérdések tisztázása után azt indokolom, hogy a kifogásolt rendelkezések miért ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel és miért sértik alapvető jogaimat. Érdeimi indokolásom három, egymástól különböző alapvető jogsérelemet mutat be, ám álláspontom szerint ezek mindegyike külön-külön is elegendő az Alaptörvény-ellenesség megállapításához.

1. A foglalkozás szabad megválasztásához való jog sérelme

A kifogásolt rendelkezések ellentétesek az Alaptörvény XII. cikkével, így alaptörvényellenes módon sértik a foglalkozás szabad megválasztáshoz való jogomat.

Az Alaptörvény XII. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

(1) Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.

1.1. Az Alkotmánybíróság eddig követett gyakorlata alapján a foglalkozás megválasztásának szabadságát a munkához való jog alanyi jogi tartalmaként kell értelmeznünk [lásd: 21/1994. (IV. 16.) AB határozat], amely a klasszikus szabadságjogokhoz hasonló védelemben részesül az állami beavatkozások és korlátozások ellen. A munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való alapjog az AB döntéseiből kirajzolódóan kiterjed mindenféle munkára, foglalkozásra, vállalkozásra, ugyanakkor nem garantál alanyi jogot meghatározott foglalkozás folytatásához, tevékenység végzéséhez.

1.2. Az általam kifogásolt rendelkezések változást eredményeznek a közjegyzői szolgálat betöltésének felső korhatárában. A támadott szabályok hatálybalépése előtt a közjegyzők 70. életévük betöltéséig láthatták el munkájukat, a hatálybalépés után azonban a felső életkor a mindenkori öregségi nyugdíjkorhatár, de legalább a 65. életév betöltése, illetve az átmeneti rendelkezésben meghatározott életkor elérése. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy az általam vitatott szabályok az öregségi nyugdíjkorhatár elérésekor nem a nyugdíjba vonulás lehetőségét nyitják meg a közjegyző számára, hanem azt tiltják meg, hogy a közjegyző a továbbiakban e hivatását gyakorolja. *Az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése tehát e tekintetben nem nyugdíj-kérdésként merül fel, hanem a közjegyzői hivatás végzésének felső korhatáraként.*

Az egyes foglalkozások esetében előírt alsó és felső korhatár előírása a foglalkozás szabad megválasztásához való jog korlátozását valósítja meg. Ilyen életkori korlátozásokat jellemzően azért vezet be a jogalkotó, hogy a belátási képesség bizonyos fokát el nem érő személyeket, illetőleg azokat, akik a szellemi frissesség megfelelő szintjével már nem rendelkeznek, ne tegye ki a szellemi képességének nem megfelelő helyzeteknek, illetőleg azért is, hogy óvja a túl fiatal vagy túl idős személy ügyfeleit, környezetét a nem teljes belátási képesség, illetve szellemi frissesség birtokában hozott döntések káros következményeitől. A foglalkozások többségénél ilyen életkori korlátok megállapítására nincs szükség. A munkavállalási képesség alsó korhatárát elérő személyek (jelenleg ez a tizenhatodik, kivételesen a tizenötödik életév betöltését jelenti), ha az adott foglalkozásra a jog nem határoz meg speciális szabályokat, bármilyen foglalkozást üzhetnek, és a foglalkozások többségénél a jog nem határozza meg azok végzésének felső határát sem. Vannak olyan foglalkozások, amelyek nagykorúsághoz vagy a cselekvőképesség teljességéhez kötött (ilyen például a kormányzati szolgálati jogviszony), egyes hivatások,

tisztségek ennél is magasabb életkort kívánnak meg (például az alkotmánybírák, vagy a köztársasági elnök esetében). Hasonlóan nem egységes a szabályozás a felső életkori korlát tekintetében sem. Míg a foglalkozások többsége bármeddig üzhető, feltéve hogy az érintett képes feladatai ellátására (például ilyenek az ügyvédek), bizonyos, jellemzően mások jogait érintő döntések hozásával együtt járó, másokra közvetlen hatással lévő foglalkozások betöltői esetében a jogalkotó arra is tekintettel van, hogy az ehhez megkívánt kellő szellemi frissesség meglétében általában meddig lehetünk biztosak. Ezért írja elő törvény, hogy a felsőoktatásban a magasabb vezetői és a vezetői megbízás a hatvanötödik életév betöltéséig szólhat, és ezért állapítja meg a törvény az egyetemi tanárok, a kormányzati tisztviselők, az alkotmánybírák, a Kúria elnöke, valamint korábban a bírák, ügyészek és a közjegyzők tekintetében a hetvenedik életév betöltését, mint a szolgálati viszony, illetve a tisztség betöltésének felső határát. Aki ezt az életkort elérte, azt a törvény – a szellemi frissességnek ebben az életkorban általában megfigyelhető szintjére tekintettel – korlátozza abban, hogy e hivatásokat űzze, ezzel a foglalkozás szabad megválasztásához való jog korlátozását valósítja meg. További kérdés tehát, hogy az adott korlátozás alkotmányos-e, vagy pedig alaptörvény-ellenes, ezért megfelelő indítvány alapján megsemmisítendő.

1.3. Az Alkotmánybíróság több ízben foglalkozott a foglalkozás szabad megválasztásához való jog és az életkori határok összefüggéseivel.

Elsőként az alkotmánybírói megbízatás 70 éves életkori határáról foglalt állást. Határozatának meghozatalánál abból indult ki, hogy az Alkotmánybíróság az intézmények között kiemelkedően fontos, *a testület zavartalan működését* – éppen mások jogainak érvényesítése érdekében – *minden körülmények között biztosítani kell*. Ebből következik az is, hogy az alkotmánybírói tisztséggel együtt járó feladatok ellátását a jogalkotó megfelelő feltételekhez köthette. A testület szerint ilyen feltételnek minősül a 70. életévet be nem töltött életkor is (1596/B/1990 AB határozat, kiemelés tőlem). Megjegyzem, hogy akadnak ennél magasabb korhatárok, az Egyesült Államokban a Legfelsőbb Bíróság bírái például életfogytiglan tölthetik be funkciójukat.

Egy másik, szintén 70 éves korhatárt vitató indítvány alapján hozott határozatában a testület a következőképpen érvelt: „A foglalkozáshoz való jogot az veszélyezteti a legsúlyosabban, ha az illető tevékenységtől el van zárva, azt nem választhatja. Az Alkotmánybíróságnak az indítványozó által idézett határozata azt minősíti a legsúlyosabb korlátozásnak, ha a korlátozás olyan, aminek következtében az adott foglalkozás egyáltalán nem választható. Az indítványozó által támadott jogszabályok viszont nem zárják ki a meghatározott foglalkozások szabad választását. Az indítványban megjelölt jogszabályi rendelkezések azt a felső életkori határt állapítják meg, amely betöltése után a meghatározott foglalkoztatási jogviszony tovább már nem tartható fenn. *A foglalkozás megválasztásakor az egyén ilyen döntésének számolnia kell a foglalkozás gyakorlásának törvényi feltételeivel, közöttük azzal, hogy az adott foglalkozás milyen életkorig gyakorolható.* Az Alkotmánybíróság a munkához való alapjog tartalmát az egyénnek abban a jogában határozta meg, hogy anyagi létét munkával biztosítsa. A jelzett felső korhatárok nem tekinthetők sem önkényesnek, sem ésszerűtlennek, *a törvényes nyugdíjkorhatárt számottevően meghaladják*, ilyenképpen nem

jelentik a munkához, a foglalkozás szabad megválasztásához való jog (...) sérelmét.” (276/B/2003. AB határozat, kiemelések tőlem).

Az AB éppen a közjegyzőkre vonatkozó felső (70 éves) életkori határ alkotmányosságának vizsgálatakor azt állapította meg, hogy „nem alkotmányellenes tehát az olyan törvényi előírás, amely bizonyos tisztségek betöltéséhez – *nem önkényesen* – feltételeket szab, s megkövetel egy minimális életkort, illetőleg egy adott életkor betöltéséhez a tisztségből való felmentés törvényi következményét fűzi.” (161/B/2000. AB határozat, kiemelés tőlem.)

A foglalkozás űzésének felső korhatárát vizsgáló, itt ismertetett AB határozatok azon szempontjai, amelyekre tekintettel az AB nem találta alkotmányellenesnek szabadság korlátozásnak a felső korhatárt, nem relevánsak.

- A közjegyzők – az alkotmánybíráktól eltérően – nem testületként látják el hivatásukat, az életkoruk előrehaladtával esetleg gyakoribbá váló időleges munkaképtelenség a közjegyzőhelyettesek intézménye, valamint azon tény következtében, hogy az országban háromszáznál is több közjegyző működik, *nem veszélyezteti az állampolgárok közjegyzői szolgáltatásokhoz jutását.*
- Az általam támadott szabályok alapján a hivatás további gyakorlásától elzárt közjegyzők – az AB fent idézet határozata alapjául szolgáló helyzettől eltérően – a *foglalkozásuk megválasztásakor nem számolhattak* a foglalkozás gyakorlásának törvényi feltételeivel, így azzal, hogy a közjegyzői szolgálat csak az öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig gyakorolható.
- Az általam vitatott egyik szabály szerinti életkori határ nem számottevően, hanem *egyáltalán nem haladja meg a törvényes nyugdíjkorhatárt*, ez csak az átmeneti rendelkezések hatálya alá tartozó egyes közjegyzők esetében van így.
- Az általam kifogásolt törvényi szabályok – a 70 éves életkori határ előírásától eltérően – *önkéntesen állapítanak meg életkori határt* a tisztség betöltéséhez, ezt bizonyítom a következőkben.

1.4. A foglalkozás megválasztásának szabadsága – összhangban az ismertetett AB gyakorlattal is – nem jelenti azt, hogy jogszabályok meghatározott foglalkozások tekintetében ne támaszthatnának speciális követelményeket, ne korlátozhatnák e szabadságot. E korlátozás azonban csak akkor nem alaptörvény-sértő, ha megfelel az alapjog-korlátozás alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság által az elmúlt két évtizedben is követett, jelenleg az Alaptörvény I. cikkében is körülírt szükségesség és arányosság követelményrendszerének. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Ez lényegében egybevág az Alkotmánybíróság húsz éve követett álláspontjával, amelynek egyik legfontosabb összefoglalását a 39/2007. (VI. 20.) AB határozatban találjuk. Eszerint „az alapjogot korlátozó szabályozás akkor alkotmányos, ha alkalmas valamely legitim jogalkotói cél elérésére, továbbá megfelel a szükségesség és arányosság követelményeinek. Az emberek egyes alapvető jogainak korlátozásához legitim cél lehet mások alapvető jogainak védelme

(...), továbbá az állam intézményes (objektív) alapjog-biztosítási kötelezettsége (...), valamint egyes alkotmányos közcélok érvényesítése (...). Az állam csak abban az esetben korlátozhatja az alapjogokat, ha a legitim célok védelme más módon nem érhető el. (...) [S]zükséges, hogy a korlátozás megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyenek egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni.”

1.5. Kétségtelen, hogy a közjegyzői szolgálatot a közjegyzői tevékenység tárgyi ismérvei alapján közjogi elemek szövik át, ennél fogva indokolt a közjegyzői szolgálat meghatározott feltételekhez kötése (képzettség, pályázat, felső életkor meghatározása, kamarai tagság stb.). A feltételek közül azonban azok alkotmányosságát, amelyek jellemzőjüket tekintve objektívnak mondhatók, az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata alapján szigorúan kell vizsgálni, hiszen ez bizonyos személyeket szubjektíve változtatható személyes tulajdonságaiktól függetlenül elzárja az adott foglalkozástól. Ilyen értelemben a felső életkori korlát objektív, hiszen az annál idősebb személyek már soha, semmilyen körülmények között értelemszerűen már soha nem lesznek a felső korlátként meghatározott életkornál fiatalabbak. A közjegyzői hivatás felső korhatárát meghatározó szabály alkotmányosságának eldöntésekor ezért – ha az Alkotmánybíróság követi eddigi gyakorlatát – szigorú mércét kell alkalmazni.

Álláspontom szerint az általam támadott szabályozás (a közjegyzői hivatás felső korhatárának az öregségi nyugdíjkorhatárhoz, vagy életkorhoz kötése) önkényes, alkalmatlan eszköz a foglalkozás megválasztása szabadságának az időskorra jellemző szellemi elfáradásra való tekintettel történő korlátozására, ezért nem felel meg az alapjogkorlátozás szükségességi és arányossági kritériumrendszerének, így alaptörvény-ellenes.

A Kjtv. 22. § (1) bekezdés d) pontjának első része szerint a közjegyzői szolgálat legkésőbb a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben meghatározott öregségi nyugdíjra jogosító legmagasabb öregségi nyugdíjkorhatár betöltésének napján szűnik meg.

A mindenkori öregségi nyugdíjkorhatár meghatározása azonban nem a mások jogait érintő döntésekhez megkívánt szellemi frissesség általános alakulása, hanem elsősorban demográfiai és nemzetgazdasági szempontok szerint kerül meghatározásra, és ennek megfelelően – jellemzően fölfelé – mozog. Az öregségi nyugdíjkorhatár jelenleg 62 év, rövid időn belül fokozatosan 65 évre emelkedik, és a demográfiai folyamatok alakulása, valamint a nemzetgazdaság teljesítőképessége alapján valószínű, hogy néhány év múlva ennél is magasabb életkorban lesz meghatározva. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jelenlegi munkavállalók 62 évesen, pár év múlva 65 évesen, majd pedig még későbbi életkorban fáradnak el fizikailag, illetve szellemileg annyira, hogy már nem helyeselhető az, hogy tovább dolgozzanak. A felső korhatár mindenkori nyugdíjkorhatárhoz való kötésének ez alapjogkorlátozási cél elérésére való alkalmatlanságát mutatja az is, hogy a demográfiai és nemzetgazdasági folyamatok kedvezőtlen alakulása miatt, extrém esetben a nyugdíjkorhatár a jelenleginél jóval magasabb életkorra, akár 75 éves vagy még magasabb

korra is emelhető, amikor az esetek többségében már valóban nem lenne kívánatos, hogy valaki közjegyzőként dolgozzon, az általam támadott szabályok azonban ennek lehetőségét is nyitva hagyják.

A Kjt. 22. § (1) bekezdés a felső életkor tekintetében meghatározza a felső korhatár minimális szintjét: a 65 éves életkort. A rendelkezés azt jelenti, hogy ha az öregségi nyugdíjkorhatár 65 éves kornál fiatalabb korban lenne elérhető, a közjegyzői szolgálat akkor is csak a 65. életév betöltésekor szűnne meg. Azonban a nyugdíjkorhatárhoz hasonlóan azt sem igazolta senki, hogy a jelenleg közjegyzőként dolgozó személyek az előző közjegyző-generációkhoz képest korábban, 70 éves kor helyett 65 éves korban fáradnak el szellemileg annyira, hogy közjegyzői működésük már nem kívánatos, így a nyugdíjkorhatárról az előzőekben tett megállapítások a 65. életév meghatározására is vonatkoznak. A gyakorlati tapasztalatok éppen az ellenkező tendenciát támasztják alá: társadalmi szinten a munkavállalók mind később és később mennek nyugdíjba, nemcsak a nyugdíjkorhatár elmúlt évtizedekben bekövetkezett megemelése miatt, hanem azért is, mert az munkavállalók életének aktív időszaka egyre tovább tart.

Az Alaptörvény XII. cikkében biztosított, a foglalkozás megválasztásának szabadságát tehát alaptörvény-ellenes módon korlátozza a közjegyzői hivatás betöltése felső határának az adott közjegyzőre vonatkozó öregségi nyugdíjkorhatárhoz, de legalább a 65. életév betöltéséhez kötése. Értelemszerűen az alkotmányellenes állapotba való lépcsőzetes átmenet, amelyet az átmeneti rendelkezésben biztosított felkészülési idő teremt meg, ugyancsak önkényes, a lépcsőzetesen eltoltt hatálybalépés csak az alkotmányellenes helyzetbe való átmenethez biztosít felkészülési időt. Mivel az alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezések megsemmisítése orvosolná az ezzel összefüggésben engem érő alapjog-sérelmet, kérem az Alkotmánybíróságot a támadott rendelkezések megsemmisítésére.

2. A tulajdonhoz való jog sérelme

A kifogásolt rendelkezések ellentétesek az Alaptörvény XIII. cikkével, így alaptörvény-ellenes módon sértik a tulajdonhoz való jogomat.

Az Alaptörvény XIII. cikke szerint

(1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

2.1. Az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való jogot biztosító alkotmányi szabály alkalmazásakor egyértelművé tette, hogy „az alkotmányi tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat (...) A tulajdonjog részjogosítványai (...) nem azonosíthatók a tulajdonhoz való jog alkotmányi védelmet élvező lényeges tartalmával. (...) Az alkotmány szerinti tulajdonvédelem köre tehát nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével, azaz sem a birtoklás, használat, rendelkezés

részjogosítványával, sem pedig abszolút és relatív jogként való meghatározásával.” Az Alkotmánybíróság ehelyett inkább egy olyan szempontot határozott meg, ami ehelyett a tulajdonhoz való jog által védett jogosultságok körének meghatározására alkalmas, ami a tulajdon funkciója: „Az Alkotmány a tulajdonjogot mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti védelemben.” [64/1993. (XII. 22.) AB határozat] Utóbb ehhez azt tette hozzá, hogy az alkotmányjogi értelemben védett tulajdon a saját vagyonnal vagy az értékteremtő munkával áll összefüggésben. [43/1995. (VI. 30.) AB határozat]

2.2. A közjegyzői hivatás gyakorlása feltételeinek a kifogásolt törvényi rendelkezések szerinti megváltoztatása az alkotmányi értelemben vett tulajdonhoz való jogom sérelmét okozza. Az új szabályok hatálybalépéséig a közjegyzők 70 éves korukig dolgozhattak. A kinevezett közjegyzők ebben a tudatban vállalták a kinevezést és erre építették szakmai, egzisztenciális és gazdasági terveiket. A kényszernyugdíjazás következtében a közjegyző és az általa fenntartott közjegyzői iroda elveszti a gazdasági tervezés eddigi alapját, azzal, hogy a közjegyzői hivatás folytatásával történő bevételszerzés tervezett időtartama jelentősen lecsökken.

Nincs ok arra, hogy az Alkotmánybíróság ne folytassa a hasonló ügyekben kialakított gyakorlatát. Az általam sérelmezett jogalkotói intézkedés egy tevékenység végzésére vonatkozó hatósági engedéllyel is kapcsolatos. A közjegyzők ugyanis a miniszter kinevezése alapján végezhetik tevékenységüket. Valamely tevékenység hatósági engedélyhez kötésével kapcsolatos jogosultságok megvonása azáltal, hogy a tevékenység végzésének feltételei megváltoznak, az Alkotmánybíróság gyakorlatában már vizsgált probléma. A testület szerint ilyen „hatósági engedélyekkel” kapcsolatban akkor jöhet számításba a tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme, ha a jogosultak az engedély birtokában végezhetnek gazdasági tevékenységet, ami a hatósági engedélynek gazdasági értéket ad. A közjegyzői kinevezés kétségtől ilyen jogosultságot teremt: munkáltatójuk nem az állam, vállalkozóként adóznak, hivatásuk gyakorlását ugyanakkor állami engedély alapján végzik.

Az Alkotmánybíróság szerint a technikai végzettséggel rendelkezők joga az építész tervezői és szakértői munka végzésére tulajdoni védelmet élvez. Ebben az esetben az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy alkotmányos-e az ilyen tevékenység végzését utólag egy újabb feltételhez (az egyetemi végzettséghez) kötni oly módon, hogy az új feltételnek nem megfelelő, de a tevékenységüket már űző érintettek lényegében elvesztették jogosultságukat a munkájuk folytatására. Az Alkotmánybíróság annak ellenére felhívatónak tartotta a tulajdonhoz való jogot erre az esetre, hogy a kérdéses jogosultság jogszabályon és jogszabály alapján kiadott közigazgatási határozaton alapult, vagyis közjogi jellegű volt. Azonban mivel a jogosultság az egyéni értékteremtő munkával és teljesítménnyel függött össze, az érintettek számára rendszeres jövedelemforrást biztosított, akik kialakult megrendelői körrel és tevékenységi területtel rendelkeztek, az AB szerint tulajdoni védelmet élvezett. [40/1997. (VII. 1.) AB határozat]

Egy másik ezzel kapcsolatos ügyben éppen a közjegyzői tevékenység végzésére vonatkozó jogosultság elvonását találta az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való joggal ellenétesnek. Ebben az ügyben a szakvizsgával nem rendelkező közjegyzők közjegyzői tevékenység végzésére vonatkozó jogának a megszüntetését vizsgálta, és úgy találta, hogy mivel a közjegyzőket a miniszter nevezi ki a jogszabályi feltételek fennállása esetén, a kinevezés alapján gyakorolt jogosultság is a tulajdonvédelem körébe tartozik. Az Alkotmánybíróság szerint a közjegyzői tevékenység jogi szakvizsgához kötése, illetve ennek hiányában a közjegyzői szolgálat megszűnésének megállapítása jogszabályon, illetve annak alapján kiadott közhatalmi aktuson alapuló jogosítványt szüntetett meg, ezért alkotmányellenes. [27/1999. (IX. 15.) AB határozat] Fontos kiemelni, hogy annak ellenére állapította meg a testület az alkotmányellenességet, hogy a jogalkotó kilenc hónapos átmeneti időszakot biztosított a szakvizsgával nem rendelkező közjegyzők számára, hogy az új feltételeknek megfeleljenek. Ezzel szemben a feltételeknek a felső korhatár leszállításával való megváltoztatásához a közjegyzők értelemszerűen képtelenek lennének alkalmazkodni, hiszen amíg egy szakvizsga elvileg bármikor lehetető, fiatalabb senki nem lesz.

2.4. Mindezek alapján arra kérem az Alkotmánybíróságot, állapítsa meg, hogy mivel a támadott szabályok a feltételek utólagos megváltoztatásával az általam bevezetett és gyakorolt, rendszeres jövedelmet biztosító rendszeres kereső tevékenység folytatásától vág el engem, e szabályok ellentétesek az Alaptörvény által is garantált tulajdonhoz való joggal.

3. Az egyenlő méltóságú személyként kezelés követelményének sérelme

A kifogásolt rendelkezések ellentétesek az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz való joggal összefüggésben az Alaptörvény XV. cikkével, sérti azon jogomat, hogy az állam másokkal egyenlő méltóságú személyként kezeljen.

Az Alaptörvény II. cikke a következőképpen rendelkezik:

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

Az Alaptörvény XV. cikke pedig a következőképpen szól:

(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

3.1. Az e pontban tárgyalt alkotmányellenességgel kapcsolatban mindenekelőtt utalnunk kell az Európai Bíróság 2012. november 6-n született, az Európai Bizottság által Magyarországgal szemben indított perben született ítéletére (ügyszám: C-286/12), amelyben

a Bíróság lényegében a korábbi törvényszöveg szerinti jogi helyzet életkoron alapuló hátrányos megkülönböztető voltát állapította meg. A Bíróság az Európai Unió diszkriminációtilalmi szabályai szempontjából elfogadhatónak tartotta a Kormány által megnevezett célokat (tudniillik a jogászai hivatásrendek tekintetében az egységesítést és a korstruktúra megváltoztatását), de a célok elérésére rendelt jogi eszközök (korhatár leszállítása) által okozott sérelmeket szükségtelenül súlyosnak ítélte, ezért jutott arra a következtetésre, hogy Magyarország megsértette az európai jogrendet. Fontos látni azonban, hogy az Európai Bíróság mércéje nem a magyar alkotmányosság, hanem az európai jogrend volt. Álláspontom szerint abból, hogy az európai mérce szerint a szabályozás céljai elfogadhatónak minősültek, nem lehet azt a következtetést levonni, hogy a magyar alkotmányosság tekintetében is elfogadhatóak lennének. Az indítványom további részében ezért nem az európai diszkriminációtilalmi szabályok, hanem a magyar alkotmányosságból következő mércék szerint támadom az újabb szabályozást. A magyar Alkotmánybíróságnak ugyanis a hátrányos megkülönböztetés tilalmát nem az Európai Unió irányelveiből következő mércék, hanem az Alaptörvényből és a korábbi gyakorlatából kiolvasható sztenderdek szerint kell megítélnie.

3.2. A diszkrimináció tilalmával foglalkozó alkotmánybírósági határozatok több ízben általános elvként leszögezték, hogy e tilalom homogén csoporton belüli (az azonos szabályozási koncepcióval érintett, összehasonlítható helyzetben lévő jogalanyok) közötti különbségtételt tiltja. (...) Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az alkotmányi értelemben vett diszkriminációtilalom azt a követelményt fogalmazza meg, hogy „a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.” [9/1990. (IV. 25.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróság az alkotmányi diszkrimináció-tilalmat az emberi méltósághoz való jogra tekintettel terjesztette ki az egész jogrendszerre, alakította általános egyenlőségi szabállyá: az alkotmány szerinti diszkrimináció-tilalom „nemcsak az emberi, illetve az alapvető állampolgári jogokra irányadó, hanem e tilalom – amennyiben a különbségtétel sérti az emberi méltósághoz való jogot – kiterjed az egész jogrendszerre, ideértve azokat a jogokat is, amelyek nem tartoznak az emberi jogok, illetőleg az állampolgári jogok közé.” [61/1992. (XI. 20.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróság más mércét alkalmazott az alkotmányos alapjogokat érintő diszkriminációra (a szükségesség/arányosság tesztjét), s más mércét arra az esetre, ha a diszkrimináció-tilalmat az alapjogokon kívül egyéb jogokra terjesztette ki. Itt akkor állapít meg az Alkotmánybíróság alkotmányellenes, ezáltal az egyenlő méltóságú személyekként kezelés követelményével ellentétes megkülönböztetést, „ha a megkülönböztetésnek ... nincs tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű indoka, vagyis önkényes.” [35/1994. (VI. 24.) AB határozat]”.

3.2. Mivel az Alkotmánybíróság szerint a nem önkényes, ésszerű indokkal történő megkülönböztetés nem alaptörvény-ellenes, tekintettel kell lennünk a közjegyzői szolgálat specialitásaira, közjogi elemekkel átszőtt voltára. E specialitásokra az Alkotmánybíróság is rámutatott már eddigi gyakorlatában, több ízben foglalkozott a közjegyzők státusát, feladatait, hatáskörét, felelősségét körülíró jogszabályokkal. A 161/B/2000. AB határozat a következőképpen foglalja össze a korábbi gyakorlatot [amelyet a 13/2008. (II. 21.) AB határozat is megismétel]: „A 108/B/1992. AB határozatban az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a modern jogállamokban a közjegyzőket a törvény közhitelességgel ruházza fel. »A közjegyző – egyebek között az általa szerkesztett és hitelesített közokiratok által – a jogviták megelőzése érdekében végez olyan jogi szolgáltatást, amely tehermentesíti a bíróságokat, az igazságszolgáltatást, de elősegíti a forgalom szabadságát, biztonságát és a szerződési fegyelem erősödését is.« (ABH 1994, 523, 525.) A 944/B/1994. AB határozatban az Alkotmánybíróság azt is rögzítette, hogy: »ahhoz, hogy a közjegyző e megelőző, segítő feladatának eleget tudjon tenni az igazságszolgáltatásban elfoglalt különleges helyzete miatt különböző – az intézményt védő, valamint személyével szemben követelményként megfogalmazott – garanciális jellegű szabályok szükségesei. (...) a közjegyzői tevékenység állami tevékenység, amelyet gazdaságilag önálló (adó jogilag egyéni vállalkozóként nyilvántartott) közjegyzők látnak el. A közjegyzőség az állami igazságszolgáltatás rendszerében foglal helyet. A közjegyző állami, hatósági státuszát bizonyítja továbbá, hogy egyes tevékenységi körében hozott határozatainak jogosultságot megállapító jellege lehet (értékpapírok vonatkozásában gyakorolt jogkörei, öröklési jogi határozatai stb.)« (ABH 1995, 734, 736.). Fentiekből jól láthatóan a közjegyzői foglalkozás sajátossága az igazságszolgáltatás és a jogalkalmazás rendszeréből folyik, s minthogy a közjegyzői foglalkozás gyakorlásának szabályai közjogi tartalmúak, így normatívák által erősen behatárolt.»

Az Alkotmánybíróság a közjegyzők és más jogász hivatások közötti különbségét tekintetében már állást foglalt. A 108/B/1992. AB határozatában az Alkotmánybíróság az ügyvédek és a közjegyzők közötti „megkülönböztetést” vizsgálva arra mutatott rá, hogy a diszkrimináció tilalma szempontjából csak az azonos helyzetben lévő jogalanyok közötti különbségtétel alkotmányellenes, s a határozat szerint ebből a szempontból a jogászság nem tekinthető homogén csoportnak. A jogászságon belül a szakmai végzettség kétségtelen azonosságot jelent ugyan, de ez „számos eltérő jogállású, feladat- és hatáskörű jogi hivatás gyakorlását teszi lehetővé”, ami viszont indokolja a különböző tevékenységek gyakorlóira vonatkozó eltérő szabályok megalkotását. „A diszkrimináció tilalma ugyanis nemcsak azt jelenti, hogy nem lehet különbséget tenni a jogalanyok között, hanem az esélyegyenlőtlenség kiküszöbölése érdekében a jogalkotónak kötelessége a releváns sajátosságok figyelembevétele a szabályozás megalkotásakor. Az azonos végzettségű szakmai csoportba tartozók között nem állapítható meg diszkrimináció azon az alapon, hogy a törvényhozó közöttük eltérő jogállású foglalkozási csoportokat állít fel.”

A történeti alkotmány problémájára ebben az összefüggésben kell hivatkoznom, hogy tudniillik az életkori korlát megváltoztatása nem lehet önkényes. Az önkényesség értelmezéséhez az egyik kulcsot a történeti alkotmány a közjegyzőség intézménytörténete

adja. A bírák kényszernyugdíjazásáról szóló AB határozat indoklása, az Alkotmánybíróság történetében először jelentős mértékben a történeti alkotmány vívmányain alapul. A közjegyzőség a magyar jogtörténetben kétségtől elválasztható alkotmányos intézmény, története és alkotmányos előzményei részei a magyar alkotmányos történetnek.

A bírák kényszernyugdíjazásáról szóló fentebb idézett határozat megállapítja, hogy

„[75] A magyar történeti alkotmány konszolidált értelmezésének minimumához tartozik annak elfogadása, hogy a XIX. században végbement polgári átalakulást konstituáló törvények a történeti alkotmány részét képezik. E törvények teremtették meg – nem jelentéktelen előzmények után – azt a szilárd jogintézményi alapot, amelyre a modern jogállam épül. Amikor tehát az Alaptörvény mintegy ablakot nyit közjogunk történeti dimenziójára, ráirányítja a figyelmet azokra az intézménytörténeti előzményekre, amelyek nélkül mai közjogi viszonyaink és általában jogi kultúránk gyökér nélküliek lennének. Az Alkotmánybíróság felelőssége ebben az új helyzetben rendkívüli, mondhatni történelmi: a konkrét ügyek vizsgálatakor kötelezően be kell emelnie kritikai horizontjába a jogi intézménytörténet releváns forrásait.”

A történeti források arról szólnak, hogy legalábbis az Anjou kor óta működtek Magyarországon olyan intézmények, amelyek a modern közjegyző történelmi előzményei. A hiteles helyek, a közjegyzői feladatoknak ellátása a távoli történelmi múltban, önmagában is igazolja, hogy Magyarországon a középkortól léteztek intézményi autonómiák.

A közjegyzői hivatást a *modern* magyar jogrendszerbe az a királyi közjegyzőkről szóló 1874. évi XXXV. törvénycikk iktatta be. A törvény a hatalommegosztás finom szerkezetébe a mai jogi szabályozáshoz hasonlóan illesztette be a közjegyző jogintézményét, a miniszeri kinevezéshez, a függetlenség garanciájaként a hatalmi ágakra is tekintő összeférhetetlenségi szabályok (sem képviselőség, sem közhivatal, sem egyéb közszolgálat, sem pedig egyházi tisztség viselése nem volt egyeztetendő össze a közjegyzői tisztséggel, 3.§), továbbá elmozdíthatatlanság és a cselekvőképesség megszűnéséig, illetve holtig tartó hivatalviselés járult:

„1. § A közjegyzőket az igazságügyminister nevezi ki.”

„33. § A közjegyzői állás megszűnik:

a) az igazságügyminister által elfogadott lemondás folytán;

b) ha a közjegyző ügyvédi gyakorlatba, vagy a 3. § által kizárt valamely hivatalba vagy szolgálatba lép;

c) ha testi vagy szellemi fogyatkozás miatt hivatalos kötelességeinek teljesítésére végképen képtelenné válik;

d) ha csőd vagy gondnokság alá kerül;

e) ha büntető vagy fegyelmi ítélet folytán elmozdított;

f) ha honpolgári minőségét elvesztette.”

„43. § Ha a közjegyző meghal, vagy közjegyzői állása megszűnik (33. §) a biztosíték kiadása, illetőleg a zálogjog törlése a tulajdonosnak vagy jogutódának kérelmére a

kamara és a királyi ügyész meghallgatása után azon törvényszék engedélyével történik, melynél a biztosíték őriztetik.”

Amióta csak létezik Magyarországon a közjegyzői hivatás, azt a közjegyzők *legalább* hetvenedik életévük betöltéséig gyakorolhatták. Ezen intézmény hosszú története során semmilyen tapasztalati tény nem merült fel arra nézve, hogy az intézmény működését a hetvenedik életkor közeledtével a közjegyzők szellemi hanyatlásuk vagy más életkori okból veszélyeztették volna. Ellenkezőleg, világszerte és Magyarországon is a munkában töltött aktív életkor egyre távolabbra tolódik. Ha a jogalkotó az életkori határt változtatni kívánja, álláspontom szerint a hivatalból távozás kötelező határát nem csökkentenie, hanem ellenkezőleg, növelnie kellene. Mivel nincs ésszerű indok a hivatali életkor csökkentésére, ezért az önkényes. Ezt az állítást az itt jelzett alkotmánytörténeti indokok is alátámasztják. Az ezen alponban felhívott érvek figyelmen kívül hagyása esetén pl. az alkotmánybírák hivatalának elvesztése is alkotmányosnak minősülne, legalábbis az általános öregségi nyugdíj korhatáráig, és a fokozatosság hasonló biztosításával.

Az eddigiekkel nem áll ellentétben az az elutasító alkotmánybírószági határozat, amelyben a közjegyzői hivatás betöltésének 70 éves korhatára alkotmányosságával foglalkozott az Alkotmánybíróság. Az indítványozó szerint a 70 éves életkori határ különbséget tesz más szabad foglalkozásúak és a közjegyzők között az utóbbiak hátrányára. Az Alkotmánybíróság az elutasító döntésében arra mutatott tá, hogy a közjegyzőkre előírt életkori határok a közjegyzői feladatkör sajátosságaival, a közhitelességgel függnek össze, amelyekkel más szabad foglalkozásúak nem rendelkeznek, így nem tekinthetők önkényesnek. „A jogalkotó tehát nem önkényesen és indokolatlanul tett különbséget a foglalkozások és hivatások tekintetében, így nem valósult meg az Alkotmányban tiltani rendelt diszkrimináció.” (161/B/2000. AB határozat).

3.3. Az Alkotmánybíróság, amikor a felsőoktatási törvény azon rendelkezésének alkotmányosságáról hozott döntést, amely szerint a felsőoktatási intézményben szervezeti egység vezetését hatvanöt év feletti személy nem láthatja el, e megkülönböztetést alkotmányosan elfogadhatónak tartotta. Döntése indokolását egyrészt arra alapozta, hogy „ez az az életkori korlát a tanszékvezetői, intézetigazgatói stb. tisztségek betöltésére vonatkozik”, vagyis nem az oktatói jogviszonyt, hanem a vezetői megbízást érinti. A 65 év feletti oktató ugyanazon a munkahelyen folytathatja munkáját. Az indokolás továbbá azt is kiemeli, hogy a „tisztség betöltésére engedélyezett életkor a jelenlegi törvényes nyugdíjkorhatárt évekkal meghaladja”, ezért nem tekinthető önkényesnek. (857/B/1994) Fontos azonban rámutatni arra, hogy a határozat születésének idején, 1995-ben a nyugdíjkorhatár férfiak esetében 60, nők esetében 55 év volt, vagyis a 65 éves korhatár valóban és jelentősen (5, illetve 10 évvel) meghaladta a nyugdíjkorhatárt, a határozat tehát olyan társadalmi viszonyok között született, amelyben munkavállalók a jelenleginél fiatalabban mentek nyugdíjba.

3.4. Az általam támadott törvényi szabályok alkotmányellenesek, mert ésszerű indok nélkül, vagyis önkényesen tesznek különbséget a születési idejük alapján közjegyzők és közjegyzők

között. Ezzel *életkor alapján különbözteti meg az egymással összehasonlítható helyzetben lévő, azonos szabályozási koncepcióval érintett, vagyis homogén csoportot alkotó közjegyzőket*, azokat, akik a törvény szerinti korhatárt elérték, azokkal szemben, akik ezt a korhatárt még nem érték el. A megkülönböztetés tartalma az, hogy az előbbi közjegyzők a törvény alapján évekkal rövidebb ideig láthatják el a hivatásukat az utóbbiakhoz képest. Az 1944-ben született, jelenleg 69 éves közjegyző a hivatását 70 éves koráig láthatja el, az 1953-ban született, jelenleg 60 éves közjegyző viszont csak 67 éves koráig lehet közjegyző, aki pedig 1957-ben született, tehát jelenleg 56 éves, az már 65 éves korában kénytelen feladni hivatását. (Mivel a támadott szabályok az öregségi nyugdíjkorhatártól is függővé teszik a felső korhatárt, annak esetleges későbbi változásai további megkülönböztetéseket eredményezhetnek.)

Az Alkotmánybíróság elmúlt több mint két évtizedben meghozott, részben a fentiekben idézett azon határozatai, amelyek egyes hivatásokra előírt felső életkori határokat megállapító szabályok diszkriminatív voltát vizsgálták, rendre azzal az indokkal utasították el az indítványokat, hogy a vitatott szabályok szerinti megkülönböztetés nem tekinthető önkényesnek. Az általam vitatott rendelkezések azonban önkényes megkülönböztetést valósítanak meg. A korábbi határozatokban a megkülönböztetés önkényes voltát kizáró jellemzők rendre nem érvényesek az általam panaszolt esetben:

- Panaszomat nem a más foglalkozási csoportok, hanem az azonos jogállású közjegyzők közötti különbségtételre alapozom, ezért a közjegyzőket más hivatási csoportokkal összehasonlító határozatok konklúziója esetemre nem alkalmazható.
- A korhatárt elért közjegyzők nem vezetői megbízásukat, hanem hivatásukat nem folytathatják, ezért az egyetemi vezetőkre vonatkozó életkori korlátozás alkotmányossága nem analóg a panaszolt esettel.
- Az átmeneti időszak utáni, végleges törvényi szabály [22. § (1) bekezdés d) pont], amely életkori alapú megkülönböztetést valósít meg, olyan életkori határt állapít meg, amely egyáltalán nem haladja meg az öregségi nyugdíjkorhatárt, ezért sem analóg a helyzetem a felsőoktatásban dolgozók esetével.
- A közjegyzők az alkotmánybírák, a bírák, az ügyészek, az egyetemi tanárok és más, a felső életkori korlással érintett hivatások betöltőivel ellentétben nem az állam alkalmazásában állnak, munkáltatójuk nem a kormányzat, jövedelmük nem az államtól, hanem az általuk nyújtott szolgáltatásból származik, bevételeik után a vállalkozókra irányadó szabályok szerint adóznak.

A megkülönböztetés azért is önkényes, mert az egyébként a demográfiai és nemzetgazdasági helyzet függvényében állandóan változó öregségi nyugdíjkorhatár – legalábbis a hatvanas éveikben járó közjegyzők esetében – a közjegyzői szolgálat ellátása tekintetében, még a közjegyzői szolgálat fent ismertetett sajátosságait figyelembe véve is, irreleváns szempont. A konkrét életkor meghatározása nem a közjegyzői hivatás jellemzőire van tekintettel, hanem arra, hogy a gazdaságilag aktív népesség a nyugdíjrendszerben milyen létszámú nyugdíjas népességet tud eltartani. Az öregségi nyugdíjkorhatárt elért és el nem ért közjegyzők közötti különbségtétel ezért az egyenlő méltóságú személyként kezelés alkotmányos követelményét sérti, ezért alaptörvény-ellenes.

A megkülönböztetés önkényes továbbá a Kormány által a szabályozás indokául megjelölt közpolitikai célok tekintetében is. A jogászi hivatások felső korhatárának egységesítése és a megfelelő korstruktúra kialakítása alkotmányos határok között lehetne legitim közpolitikai cél, de a szabályozás ennek a jogászi hivatások tekintetében sem felel meg, ezzel szemben alapjogkorlátozást megvalósító, az egyenlő méltóságú személyként kezelés követelményét sértő módon történő megvalósítása alkotmányosan nem megengedhető, a megkülönböztetésnek a tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indokaként nem elfogadható.

[Nyíregyháza, 2013 szeptember 23.]

Mellékletek:

- *kamarai igazolvány másolata (a közjegyzői szolgálati viszony és a születési idő igazolására)*
- *szakvizsga-bizonyítvány másolata*
- *nyilatkozat az adatkezelésről*